

УДК 378.1

А.П. Пашков

кандидат технічних наук, доцент
Національний університет "Кієво-Могилянська академія"

Л.А. Нападовська

кандидат економічних наук
Київський національний торговельно-економічний університет

ЯКІСТЬ ПРОФЕСОРСЬКО-ВИКЛАДАЦЬКОГО СКЛАДУ ВНЗ – ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

У статті досліджено рейтинги ВНЗ за 2011 р. Представлено інноваційну методологію якості освіти та ефективної підготовки фахівців. Уперше запропоновано та обґрунтовано кращу десятку ВНЗ за кількістю професорів (докторів наук) і доцентів (кандидатів наук) на одного студента.

Ключові слова: людина, вища освіта, дослідження, моніторинг, рейтинг, якість освіти, наукометрія.

I. Вступ

Успішне вирішення завдань, пов'язаних з удосконаленням науково-освітньої діяльності вищих навчальних закладів (далі – ВНЗ), залежить, перш за все, від якісного та ефективного кадрового потенціалу, який є ключовою ланкою системи вищої освіти. Суспільство усвідомлює, що стратегічний успіх національної економіки в усіх сферах, розвиток науки і культури залежать від якості людських ресурсів. Рушійною силою розвитку є високоінтелектуальна еліта та високопрофесійні працівники [1; 2].

Сьогодні загострюються проблеми якості освіти у зв'язку з швидким збільшенням обсягів людських знань і постійним ускладненням соціальних та технологічних процесів. У світі у 2004 р. налічувалося близько 130 млн студентів у ВНЗ, тоді як у 1991 р. кількість студентів становила 68 млн. Більше ніж половина від загальної кількості студентів – жителі Східної Азії та Океанії, Північної Америки і Західної Європи [3].

У сучасному українському суспільстві проблема якості освіти та надання якісних освітніх послуг проголошена національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави, додержання міжнародних норм та вимог законодавства України щодо реалізації права громадян на освіту. Актуальним завданням стало забезпечення доступності здобуття якісної освіти протягом життя для всіх громадян. Якісний рівень освіти забезпечується за допомогою впровадження відповідних механізмів, що відображають стан освіти та її складових на всіх етапах освітнього процесу. Один із таких механізмів, який одержав назву моніторингу, дає змогу отримувати дані при функціонуванні освіт-

ньої системи з метою безперервного відстеження її стану і прогнозу розвитку. Моніторинг якості загальної освіти може здійснюватися на різних рівнях – міжнародному, національному, регіональному, муніципальному та на рівні окремого навчального закладу [4].

Питання моніторингу якості освіти на державному рівні, пов'язані з процесами розроблення механізмів забезпечення якісної сучасної освіти, розглянуті і проаналізовані у дослідженнях О. Андрюшиної, В. Брюховецького, О. Байназарової, Т. Волобуєвої, І. Зварича, Г. Козлакової, О. Локшиної, О. Ляшенко, Т. Лукіної, В. Луначека, О. Оніщенко, Л. Тарасюка, С. Хайтуна та ін.

II. Постановка завдання

Метою статті є дослідження вітчизняного та зарубіжного досвіду якості освіти та обґрунтування пропозицій щодо покращення якості освіти в Україні, враховуючи і зарубіжний досвід.

III. Результати

Проведення моніторингових досліджень на кожному рівні має окремі чітко визначені завдання і мету. Із зарубіжного досвіду цікавою є освіта у Японії. Над загалом Японії, Китаю та Південної Кореї вже багато років ламають голови фахівці з історії, економіки та соціології. Що допомогло цим країнам здійснити небачений в історії прорив у галузі високих технологій, стати лідерами у виробництві роботів, комп'ютерів та різних приладів з електронікою? Освіта в Японії – це культ, який підтримують родина, суспільство та держава. У Японії – близько 600 університетів, включаючи 425 приватних. Загальна кількість студентів – близько 2,5 млн осіб. У середньому в одному університеті Японії навчається 4167 студентів. В одному із стародавніх та престижних навчальних закладів Японії – Токійському університеті –

разом із слухачами магістратури та докторантури загальна кількість студентів сягає 10 тис. осіб. Серед них 2 тис. – іноземці, є і декілька російських студентів, які вивчають, переважно, математику. Та головне, що викладають та займаються різною допоміжною діяльністю в університеті 8 тис. викладачів та адміністративних працівників, тобто на кожного студента престижного університету в Японії припадає 0,8 викладача та адмінпрацівника [5].

У Японії вища освіта є обов'язковою, і вона наче об'єднана із загальною системою професійної освіти. Система вищої освіти включає в себе такі заклади: університети повного циклу (4 роки), університети прискореного циклу (2 роки), професійні коледжі та технічні інститути. Японські коледжі за статусом можуть бути прирівнені до українських технікумів. Вони поділяються на молодші, технологічні та коледжі спеціальної підготовки. Налічується близько 600 молодших коледжів, які пропонують дворічні програми підготовки в галузі гуманітарних, природничих, медичних та технічних наук. Молодші коледжі на 90% приватні і дуже популярні серед молоді. Кількість бажаючих вступити до них щорічно в 3 рази перевищує кількість місць. Близько 60% коледжів призначені тільки для жінок. У технологічних коледжах вивчають електроніку, машинобудування та інші дисципліни. Випускники таких коледжів влаштовуються на роботу на фірми та дослідні центри, пов'язані з розробкою нової сучасної технології та ноу-хау.

Термін навчання в усіх університетах Японії – 4 роки. Медики, стоматологи та ве-

теринари навчаються на 2 роки довше та після закінчення навчання отримують ступінь бакалавра (Gakushi). Найкращі випускники, які виявили здібності до дослідницької роботи, можуть продовжити навчання для здобуття ступеня магістра (Shushi) ще 2 роки. Ступінь доктора філософії (Hakushi) вимагає ще 3 років навчання для магістрів чи 5 років для бакалаврів.

Цікавим є досвід освіти в Британії, що здобула славу однієї з найкращих у світі. Вважають, що якість британської освіти тримається на "трьох китах": це чудове оснащення шкіл та вищих навчальних закладів, інноваційність освітніх технологій та відмова від пасивної системи на користь активної самостійної роботи [6]. До того ж найстаріші університети Оксфорд (1096 р.) і Кембридж (1284 р.) і досі залишаються міжнародними центрами освіти.

Міжнародні дослідження з моніторингу якості освіти переконливо свідчать, що якість підготовки фахівців у ВНЗ суттєво залежить від доуніверситетської освіти.

За результатами вступної кампанії 2011 р. перше місце за популярністю серед абітурієнтів, які отримали найвищу оцінку (200 балів) за результатами зовнішнього незалежного оцінювання, посідає КНУ ім. Т. Шевченка (644 заяви), друге – НУ "Києво-Могилянська академія" (512 заяв), третє – Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут" (381 заява) (табл. 1) [7].

Топ-10 ВНЗ, за студентські квитки у яких змагалось найбільше учасників вступної кампанії 2011 р., наведено в табл. 2.

Таблиця 1

Найбільш популярні ВНЗ серед 200-бальників в Україні

Кількість заяв	ВНЗ
644	КНУ ім. Т. Шевченка
512	НУ "Києво-Могилянська академія"
381	НТУУ "Київський політехнічний інститут"
357	Львівський національний університет ім. І. Франка
252	КНЕУ ім. В. Гетьмана

Примітка: громадське спостереження за вступною кампанією 2011 р. здійснювалося Громадською мережею "ОПОРА" за підтримки Освітньої програми Міжнародного фонду "Відродження" та Програми сприяння захисту прав абітурієнтів.

Таблиця 2

ТОП-10 ВНЗ України за кількістю заяв від абітурієнтів у 2011 р.

ВНЗ	Кількість заяв
Національний ун-т "Львівська політехніка"	25 922
Львівський нац. ун-т ім. І. Франка	24 044
Національний авіаційний ун-т	23 870
НТУУ "Київський політехнічний ін-т"	22 007
Київський національний ун-т ім. Т. Шевченка	21 595
КНЕУ ім. В. Гетьмана	17 684
Дніпропетровський нац. ун-т ім. О. Гончара	14 759
Київський нац. торговельно-економічний ун-т	14 414
Національний педагогічний ун-т ім. М. Драгоманова	14 326
Національний ун-т "Києво-Могилянська академія"	11 591

Отже, кращих студентів із 200 балами в Україні у 2011 р. отримали такі ВНЗ (у % до кількості заяв): на першому місці – Націона-

льний університет "Києво-Могилянська академія" – 0,0442%; на другому – Київський національний університет ім. Т. Шевченка –

0,0298%; на третьому – Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут” – 0,0173%; на четвертому – Львівський національний університет ім. І. Франка – 0,0148% та на п’ятому – КНЕУ ім. В. Гетьмана – 0,0143%.

Надалі ефективність підготовки фахівців у ВНЗ залежить від забезпеченості кваліфікованими вченими кадрами (професорами і докторами наук, доцентами і кандидатами наук), практичного досвіду роботи на підприємствах та в науково-дослідних установах відповідної галузі чи спеціальності, яку викладач читає. Про те, що більшість вітчизняних університетів перестали бути місцем створення нових знань, говориться вже відкрито [8].

На думку В. Ковтунця, в Україні є ВНЗ, які можуть увійти до світових рейтингів, і є вчені, котрі регулярно публікують свої праці у виданнях, що читають їх зарубіжні колеги. Разом з тим, в Україні чинним Законом України “Про вищу освіту” встановлено надто високий показник навчального навантаження на викладачів – 900 год на рік, як зазначає викладач НУКМА І. Совсун. Для порівняння: у Європі цей показник становить 200–300 год. В Україні весь науково-викладацький склад ВНЗ можна умовно поділити на три категорії [1]:

- основний штатний персонал – особи, для яких науково-викладацька діяльність у цьому ВНЗ є основним місцем роботи;
- персонал, що працює на умовах штатного сумісництва – це викладачі, для

яких науково-викладацька робота не є основним місцем роботи;

- персонал, який бере участь у навчальному процесі на умовах погодинної оплати праці.

Штатні основні викладачі ВНЗ зазвичай працюють на повну ставку. До цієї категорії належать як досвідчені науково-педагогічні кадри (професори та доктори наук, доценти, старші наукові співробітники і кандидати наук), так і молоді викладачі.

До *другої категорії* належать, як правило, науковці та виробничники Національної академії наук України, науково-дослідних інститутів, провідних підприємств і організацій. Недоліком залучення фахівців цієї категорії є невисока мотивація педагогічного самовдосконалення. Проте ці викладачі на своєму місці займаються актуальними дослідженнями та розробками і спроможні передати свій багатий досвід студентській молоді, а це особливо важливо сьогодні, коли часто немає повноцінної літньої практики студентів на сучасних підприємствах.

До *третьої категорії* викладацького складу ВНЗ входять працівники цього та інших вищих навчальних закладів, яких не можна чи недоцільно оформляти на умовах штатного сумісництва, наприклад, через невеликий обсяг педагогічного навантаження.

Авторами статті уперше запропонований національний моніторинг якості освіти ВНЗ в Україні за критерієм наявності професорів і докторів наук у конкретному ВНЗ (табл. 3).

Таблиця 3

Найкраща десятка ВНЗ України за відсотком професорів, докторів наук на одного студента

Місце	ВНЗ	Наявність проф., докт. наук у ВНЗ*	Кількість студентів у ВНЗ*	Відсоток проф. та докт. наук на одного студента
1	Національна музична академія України ім. П.І. Чайковського	178	1186	0,1500
2	Львівська національна музична академія ім. М.В. Лисенка	46	750	0,0613
3	Національна металургійна академія України (м. Дніпропетровськ)	73	1200	0,0608
4	Національний університет “Києво-Могилянська академія”	105	3382	0,0310
5	Тернопільський державний медичний університет ім. І.Я. Горбачевського	82	3000	0,0273
6	Львівська національна академія мистецтв	23	902	0,0255
7	Вищий державний навчальний заклад України “Українська медична стоматологічна академія” (м. Полтава)	84	3500	0,0240
8	Академія адвокатури України	40	1800	0,02222
9	Національний університет біоресурсів і природокористування України	222	14049	0,0158
10	Національний гірничий університет (м. Дніпропетровськ)	179	11791	0,0152

*Примітка: дані взяті із “Довідник. Усе для абітурієнта 2009–2010”. – К.: Майстер-клас, 2009. – Вип. 14. – 672 с. (рекомендований МОН України).

Аналіз табл. 3 свідчить, що перші три сходинки наведеного рейтингу займають ВНЗ з досить невеликою кількістю студентів, але вони відомі як в Україні, так і за її межами.

У десятці найкращих ВНЗ України за відсотком професорів і докторів наук на одного студента найвищі сходинки посідають університети, де кількість студентів становить у середньому 1965 осіб. При цьому ВНЗ, де

кількість студентів перевищує 10000, – це два відомі мега-університети, такі як Національний університет біоресурсів і природокористування України та Національний гірничий університет – посідають, відповідно, лише 9 і 10-те місце. Це свідчить про те, що у великих ВНЗ України, де кількість студентів понад 10 тис., досить часто ведуть заняття викладачі, які не мають наукового

ступеня та вченого звання, а мають лише певний досвід роботи.

Прикро, але у рейтинзі за цим критерієм відсутні 9 найвпливовіших університетів з першої десятки Консолідованого рейтингу ВНЗ України за 2011 р., крім Національного університету “Києво-Могилянська академія”.

Не менш цікавим є ТОП-10 ВНЗ України за відсотком доцентів та кандидатів наук на одного студента, наведений у табл. 4.

Таблиця 4

Найкраща десятка ВНЗ в Україні за відсотком доцентів та кандидатів наук на одного студента

Місце	ВНЗ	Наявність доц. та канд. наук у ВНЗ	Кількість студентів у ВНЗ	Відсоток доц. та канд. наук на одного студента
1	Львівська нац. музична академія ім. М.В. Лисенка	111	750	0,1480
2	Вищий державний навч. заклад України “Українська медична стоматологічна академія” (м. Полтава)	444	3500	0,1268
3	Тернопільський державний медичний ун-т ім. І.Я. Горбачевського	271	3000	0,0903
4	Кременчуцький національний ун-т ім. М. Остроградського	400	4630	0,0864
5	Буковинський державний медичний ун-т (м. Чернівці)	282	3500	0,0805
6	Національний ун-т “Києво-Могилянська академія”	260	3382	0,0768
7	Національна музична академія України ім. П.І. Чайковського	86	1186	0,0725
8	Львівська національна академія мистецтв	65	902	0,0721
9	Академія внутрішніх військ МВС України (м. Харків)	120	1690	0,0710
10	Львівська державна фінансова академія	85	1200	0,0708

Аналіз табл. 4 свідчить, що за цим показником до десятки найкращих ВНЗ, як і в попередньому рейтингу, входять такі університети: Тернопільський державний медичний університет ім. І.Я. Горбачевського, Національний університет “Києво-Могилянська академія”, Львівська національна музична академія ім. М.В. Лисенка, Національна музична академія України ім. П.І. Чайковського.

Виконані дослідження, як і інші наукометричні методи, мають ймовірне подання і є статистичними. Але як індикатор беремо не число “символів” – “кількість рейтингів”, як це визначалося в попередніх моніторингах, а більшу ємність, оскільки вона прив’язана до одного знаменника, тобто до одного студента ВНЗ. Адже саме студент отримує якісну освіту у ВНЗ від викладача – професора, доктора наук, доцента, кандидата наук, і це має дуже суттєве значення щодо якості освіти. Долю науки і вищої освіти треба вирішувати не на засіданнях уряду чи в кабінетах державних службовців, а, за словами В. Ковтун ця, “це можуть зробити краще тільки самі вчені, праця яких визнана у світі; таких небагато, але вони в Україні ще є” [8].

Наука перетворюється сьогодні у безпосередньо продуктивну міць суспільства. Реалізація досягнень науки забезпечує в розвинутих країнах до $\frac{3}{4}$ приросту національного продукту. Існують різноманітні визначення наукометрії. В.В. Налімов і З.М. Мультченко визначають наукометрію як “кількісні методи вивчення науки інформаційного процесу”. Б.Я. Брусиловський пропонує ви-

значати наукометрію як “математичні коректні методи вивчення науки” [9]. На нашу думку, зарахування до наукометричних лише кількісних методів аналізу науки, як це роблять і деякі інші автори, є не зовсім виправданим, оскільки в цьому випадку наукометричні методи аналізу науки дорівнюють соціологічним, психометричним методам вимірювання тощо. Крім того, відсутність чіткої дефініції наукометрії не дає змоги відокремити її від математичного моделювання науки чи від теорії прийнятих рішень, ускладнює постановку завдань для наукометричних досліджень. Тому й має сенс, наприклад, у дослідженні науки з якості освіти виділити особливу дисципліну – наукометрію, що має виявляти об’єктивні кількісні та якісні закономірності. Наукометричними виявляються, без сумніву, кількість учених, кількість викладачів без ступеня, загальна кількість викладачів та вчених у ВНЗ, кількість студентів у ВНЗ, а їх відношення певною мірою визначає і якість освіти. Найкраща десятка ВНЗ України за цим критерієм наведена в табл. 5.

Існують і інші визначення наукометрії як якості освіти – за кількістю винагород, отриманих студентами ВНЗ державної та недержавної форм власності і за галузями. Аналіз розподілу винагород між студентами ВНЗ III і IV рівнів акредитації у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з природничих, технічних та гуманітарних робіт у 2010–2011 навчальному році наведено в табл. 6 та 7.

Таблиця 5

Найкращі ВНЗ України за відсотком викладачів, учених та науковців до кількості студентів у ВНЗ

ВНЗ	Загальна кількість викладачів та вчених у ВНЗ*	Загальна кількість студентів у ВНЗ*	Відсоток викладачів та вчених у ВНЗ до кількості студентів ВНЗ
Національна металургійна академія України (м. Дніпропетровськ)	1132	1200	0,94333**
Львівська нац. академія мистецтв	287	902	0,308204
Тернопільський нац. педагогічний ун-т ім. В. Гнатюка	842	3000	0,280666
Нац. ун-т "Києво-Могилянська академія"	944	3382	0,279125
Нац. музична академія України ім. П. І. Чайковського	311	1186	0,26222
Буковинський державний медичний ун-т (м. Чернівці)	869	3500	0,248285
Кременчуцький нац. ун-т ім. М. Остроградського	1110	4630	0,239741
Київський нац. ун-т театру, кіно і телебачення ім. І.К. Карпенка-Карого	314	1331	0,235913
Академія внутрішніх військ МВС України (м. Харків)	398	1690	0,235503
Львівська державна фінансова академія	272	1200	0,22666

Примітка: * наведені дані використані з джерела "Довідник. Усе для абітурієнта. 2009–2010". – К.: Майстер-клас, 2009. – Вип. 14. – 672 с. (рекомендований МОН України).

** саме такі дані Нац. металургійної академії відповідають найкращим зарубіжним університетам (для порівняння: Токійський університет Японії має загальну кількість слухачів 10000 осіб, а кількість викладачів, вчених у ВНЗ – 8000 осіб, тобто 0,8%).

Таблиця 6

Розподіл нагород між студентами ВНЗ за галузями у 2010–2011 н.р.

ВНЗ	Кількість ВНЗ	Кількість нагороджених студентів	Середня кількість нагороджених студентів на один ВНЗ
ВНЗ державної форми власності			
Класичні навчальні заклади	29	432	14,9
Педагогічні та гуманітарні	31	161	5,19
Технічні	68	647	9,51
Економічні	25	146	5,84
Юридичні	6	31	5,17
Аграрні	21	93	4,43
Медичні	15	49	3,27
Культури та мистецтв	5	10	2
Фізичного виховання	4	11	2,75
Інші	30	68	2,27
В середньому по галузі	–	–	5,53
ВНЗ недержавної форми власності	83	37	0,45
По Україні	317	1685	5,3*

Примітки: дані взяті із статистичної довідки Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт за 2010/2011 н.р. (лист № 1.4/18 – 3970 від 12.12.2011 р. МОНМС України. – Інститут інноваційних технологій та змісту освіти).

* В Україні близько 817 ВНЗ, тому середня кількість нагороджених студентів на один ВНЗ становитиме близько $1685 : 817 = 2,06$.

Таблиця 7

Кращі ВНЗ України за відсотком нагороджених студентів у 2011 р. до загальної кількості студентів у ВНЗ

ВНЗ	Кількість нагороджених студентів	Загальна кількість студентів	% нагороджених студентів до загальної кількості студентів ВНЗ
Національна металургійна академія України (м. Дніпропетровськ)	10	1200	0,0083
Кременчуцький національний ун-т ім. М. Остроградського	38	4360	0,0082
Харківський національний автомобільно-дорожний ун-т	38	13 430	0,0028
Сумський державний ун-т	59	22 000	0,0027
Донецький національний ун-т	46	19 941	0,0023
Донецький нац. технічний ун-т	38	17 360	0,0022
Дніпропетровський нац. ун-т ім. О. Гончара	29	13 370	0,0022
Нац. технічний ун-т "Харківський політехнічний інститут"	50	26 000	0,0019
Харківський національний ун-т радіоелектроніки	21	11 177	0,0019
Криворізький технічний ун-т	20	14 000	0,0014
Буковинський державний медичний ун-т (м. Черновці)	5	3500	0,0014
Львівський нац. ун-т ветеринарної медицини та біотехнологій	5	4000	0,0013
Запорізький національний ун-т	17	13 000	0,0013
Національний ун-т "Києво-Могилянська академія"	4	3382	0,0012
Львівська нац. академія мистецтв	1	902	0,0011

Як свідчать дані табл. 6, найвищу середню кількість нагороджених студентів мають класичні навчальні заклади з показником 14,9 на один ВНЗ; на другому місці технічні

заклади з показником 9,51; на третьому – економічні ВНЗ – 5,84. І в середньому по галузі цей показник становить 5,53. Викликають занепокоєння ВНЗ недержавної фор-

ми власності, в яких кількість нагороджених студентів на один ВНЗ становить лише 0,45. На думку авторів, до більшості ВНЗ недержавної форми власності у МОН молоді та спорту України мають бути запитання як щодо якості підготовки таких наукових робіт, так і щодо якості освіти в цілому.

Слід відзначити, що за загальною кількістю винагород саме ВНЗ-організатори мають найкращі показники: Сумський державний університет – 59, Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут” – 50 та Донецький національний університет – 46. Проте 40% ВНЗ із 15 найкращих мають кількість студентів до 5 тис., а перші два місця посідають саме такі ВНЗ, як Національна металургійна академія України та Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, де загальна кількість студентів становить 1200 та 4360, відповідно. До того ж лідерами за кількістю винагород на одного студента ВНЗ у 2011 р. стали переважно не столичні ВНЗ України.

На думку авторів, у наступні роки у вищій школі доцільно продовжувати стимулювати підготовку спеціалістів з міждисциплінарних напрямів, оскільки саме вони зумовлюють появу нових професій, скорочення термінів апробації та впровадження в практику професій майбутніх поколінь, а головне – вони забезпечують майбутньому спеціалістові професійну мобільність під час вступу до еволюційного ринку праці та включення у підприємницьку діяльність, суттєво поширюють функціональні процеси, які відбуваються в природі та суспільстві.

Про правильність цього напрямку свідчить і досвід Великобританії, де частка студентів, які навчаються за напрямом “Міждисциплінарні науки”, залишається стабільно високою – у межах 10,5–11,3% [10]. Застосовані системи якості освіти в Україні повинні коригувати з відповідними компонентами системи якості ЮНЕСКО, а саме: з якістю педагогічного персоналу; якістю навчальних програм (зміст навчання); якістю студентів; якістю інфраструктури (ресурси) та якістю управління навчальними закладами [11].

Для визнання українських дипломів ВНЗ у світі в Україні повинна бути створена Рада з якості вищої освіти та регіональні Ради з фінансування вищої освіти за зразком Англії, Шотландії, Уельсу чи Північної Ірландії. До Ради з якості освіти в Україні слід залучати закордонних експертів (фахівців, учених). Можливо, такий підхід забезпечить не лише дійсне підвищення якості освіти, а й належну прозорість та об’єктивність присвоєння університету статусу “національний”, “дослідний”.

Україна крокує до Європи, де вищі стандарти якості освіти і якості життя. Вітчизняна ж законодавча база потребує доопрацю-

вання. Так, в урядовому законопроекті “Про вищу освіту” (ст. 55) передбачено здобуття наукового рівня доктора філософії та ще окремо доктора наук. Але, ж відомо, що філософія – це наука. *По-перше*, це не відповідає Європейському законодавству з вищої освіти, де визначено такі рівні освіти: бакалавр, магістр, доктор філософії; *по-друге*, це видає намагання окремих урядовців і вчених вмонтувати “старий” Закон України “Про вищу освіту” в “новий”, де залишається подвійний захист ступеня доктора наук в Україні [12].

Зразками вищої освіти в Україні є національні та дослідні університети, де поєднуються навчання студентів з науковою роботою, вони залучені до участі у науково-дослідній роботі, наукових школах і навіть беруть безпосередню участь у проведенні фундаментальних досліджень. Певний досвід з цих питань має Національний університет “Києво-Могилянська академія” та Київський національний торговельно-економічний університет.

Державні дипломи, які видають Національний університет “Києво-Могилянська академія” та Київський національний торговельно-економічний університет, є, перш за все, свідченням того, що їх володарі успішно опанували зміст відповідних програм і стандартів вищої освіти в Україні. Кваліфікація цих ВНЗ передбачає спроможність самостійно вирішувати проблеми, які виникають, та прилаштовуватися до умов нестабільного середовища.

Про високий рівень освіти в НУКМА та КНТЕУ свідчать консолідовані рейтинги ВНЗ України (за ЮНЕСКО, КОМПАС та Вебометрикс), де Києво-Могилянська академія посідає третє місце, а КНТЕУ – 22, проте серед економічних ВНЗ також третє місце. Серед найкращих київських ВНЗ НУКМА та КНТЕУ посідають, відповідно, 3-тє та 7-ме місце, але серед економічних ВНЗ КНТЕУ має 2-ге місце. До того ж НУКМА посідає 2-ге місце серед кращих класичних університетів в Україні. За інформаційним ресурсом “Освіта.ua” PhD програми НУКМА та КНТЕУ визначені як зразкові. НУ “Києво-Могилянська академія” посідає 1-ше місце в оцінюванні соціальних та політичних наук в Україні, а КНТЕУ посідає 2-ге місце в оцінюванні економічних наук в Україні.

Таким чином, постійне підвищення якості освіти в цих ВНЗ робить їх одними з основних ньюз-мейкерів в Україні в галузі освіти.

IV. Висновки

Щоб бути конкурентоспроможними в умовах сучасної економіки з її науковими технологіями викладачам слід ширше запроваджувати інновації у викладанні дисципліни, а це не складно для вчених, які мають практичний досвід в університетах, на

виробництві, у науково-дослідних інститутах та пройшли стажування за фахом за кордоном або є членами міжнародних академій.

Для визнання дипломів українських ВНЗ у світі ми пропонуємо створення Ради з якості вищої освіти із залученням до 50% закордонних експертів (фахівців, учених).

Виконані дослідження переконливо свідчать, що якість освіти ВНЗ характеризується не загальною кількістю студентів у ньому, а, насамперед, співвідношенням кількості студентів у ВНЗ до загальної кількості викладачів, які мають вчене звання та науковий ступінь, а також якістю доуніверситетської освіти.

Список використаної літератури

1. Мікульонюк І. Забезпечення якості професорсько-викладацького складу ВНЗ – основа ефективної підготовки фахівців / І. Мікульонюк // Вища школа. – Л., 2011. – № 5–6. – С. 12–20.
2. Брюховецький В. Дослідження реорганізаційних проектів у процедурі вступу до ВНЗ України на прикладі “Києво-Могилянської академії” / В. Брюховецький, О. Кірієнко, В. Ковальчук // Вища школа. – Л. – 2011. – № 7–8. – С. 38–51.
3. Глобальні проблеми світу : атлас. – 2-ге вид. світового банку реконструкції і розвитку. – К. : ДНВП “Картографія”, 2009. – 144 с.
4. Андрушина О. Освітні інвестиції в контексті національного моніторингу якості загальної освіти (досвід США) / О. Андрушина // Вища школа. – Л. – 2011. – № 3. – С. 62–68.
5. Образование в Японии: секрет невиданного прорыва // Сучасна освіта. – 2011. – № 12. – С. 28–29.
6. Оксфорд, Кембридж – витоки лідерства // Сучасна освіта. – 2011. – № 12. – С. 28–29.
7. Результати громадського спостереження за вступною кампанією 2011 року (1–10 серпня) // Сучасна освіта. – 2011. – № 9. – С. 24–25.
8. Оніщенко О. Коли в наші університети повернеться наука? / О. Оніщенко // Дзеркало тижня. – К. – 2012. – № 1 (49). – С. 12. – 14–20 січня.
9. Хайтун С.Д. Наукометрия. Состояние и перспективы / С.Д. Хайтун. – М. : Наука, 1983. – 344 с.
10. Тарасюк Л.Н. Квалиметрические показатели высшего образования в Великобритании / Л.Н. Тарасюк // Квалиметрия человека и образования. Методология и практика. – М., 2000. – Кн. 4: Мониторинг качества образования и опыт. – С. 92–97.
11. Пашков А.П. Вища освіта з БЖД людини (на прикладі “Києво-Могилянської академії”) / А.П. Пашков // Безпека життя і діяльності людини – освіта, наука, практика : зб. наук. праць 10-ї Міжн. наук. – метод. конф. – К., 2011. – С. 499–507.
12. Законодавство України про освіту // Збірник офіційних текстів законів станом на 1 лютого 2012 року. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 272 с.

Стаття надійшла до редакції 21 лютого 2012 р.

Пашков А.П., Нападковская Л.А. Качество профессорско-преподавательского состава вузов – залог эффективной подготовки специалистов

В статье исследованы рейтинги вузов за 2011 г. Представлена инновационная методология качества образования и эффективной подготовки специалистов. Впервые предложена и обоснована лучшая десятка вузов относительно количества профессоров (докторов наук) и доцентов (кандидатов наук) на одного студента.

Ключевые слова: человек, высшее образование, исследование, мониторинг, рейтинг, качество образования, наукометрия.

Pashkov A., Napadovska L. The quality of universities teaching staff – a pledge of effective specialists training

We give a survey of contemporary university rankings for 2011. We present an innovative methodology for the quality of education and effective training. The best ten of Institutions of higher learning is first offered and reasonable after the amount of professors (doctors) and Associate Professors (PhD) per student.

Key words: man, higher education, research, monitoring, rating, quality of education, knowledge.